

Slovo k povzbuzení na sobotu 13. března 2021, na sobotu po 3. neděli postní
Biblická čtení: Oz 6,1-6; Ž 51; Lk 18,9-14

Milé sestry, milí bratři,

dovolte opět několik střípků, snad podnětů k rozjímání nad dnešními biblickými čteními.

V prvním z nich otevíráme opět knihu proroka Ozeáše a slyšíme vlastně v leccem podobná slova jako včera, působivou výzvu k návratu k Hospodinu. Prorok nyní mluví jakoby jménem celého Izraele. I proto se dá předpokládat, že tato jeho dnešní slova (podobně jako ta včerejší) se stala (či již byla) součástí společné kající liturgie.

«Vraťme se k Hospodinu: on nás rozdrásl a on nás uzdraví, on nás zranil a on nás obváže!». Už v těchto několika úvodních slovech je skryta veliká důvěra, útěcha, pro kterou se člověk, hříšník má odvážit k Bohu navrátit. Bůh je Láska, není třeba se obávat k němu pokorně přijít, i třeba jako marnotratní synové a dcery. Zní to nesmírně banálně, ale v kritických chvílích života, kdy se jedná o náš návrat či nenávrat k Bohu a dobru, kdy je doba pro tento návrat zvlášť příhodná a potřebná, může být připomenutí těchto základních teologických (doslova!) tezí vyslovených již starozákonním Ozeášem velkou pomocí.

«Po dvou dnech nám vrátí život, třetího dne nás vzkřísí, před jeho tváří budeme žít» je formulace, ve které naším ušim rezonuje víra ve vzkříšení mrtvých, díky třem dnům možná i zmrtvýchvstání Kristovo. Sám Ozeáš vystoupivší v 8. století př. Kr. sice ještě nemohl reflektovat rozvinutou víru ve vzkříšení mrtvých; ta – zejména ve smyslu individuální eschatologie – v Ozeášově době a ještě několik dalších století byla v Izraeli spíše jen mlhavou představou, *šeol*, úděl všech zemřelých, byl chápán jako tajemné místo spíše neexistence než existence (duší) zemřelých. Prorok ani nemohl vědomě myslet na Kristovo zmrtvýchvstání, v jeho době očekávání Mesiáše ještě ani nebylo aktuální, a i kdyby, tak Mesiáš poslaný Hospodinem by přeci musel mít úspěch, nemohl by být zabit, natož pak za trest. Přesto křesťanská četba těchto několika Ozeášových slov jakožto proroctví vzkříšení z mrtvých, zmrtvýchvstání Krista zabitého za naše hříchy je zcela legitimní. Nejen proto, že je doložena už u starých církevních otců, ale především proto, že k biblickému textu prostě patří, že jeho lidský autor může v tom či onom ohledu vyslovit mnohem více, než sám může (ve své době) poznávat či jen tušit. To je přeci jednou ze základních charakteristik svatopisecké inspirace, zejména Starého zákona naplnivšího se až v Zákoně novém, jednou ze základních charakteristik Božího slova. A tak je nám dnešní Ozeášovo krásné „mnohem víc“ zcela oprávněně připomínkou, že jedním z rozměrů návratu k Bohu, jedním ze základních argumentů, povzbuzení, proč tak učinit, je věčnost, víra ve věčnost. V časnosti se přeci (spolu)rozhoduje, jaká naše věčnost bude.

«Vaše láska je jako ranní mráček, jako rosa, která záhy mizí». Ano, i naše (v konkrétních života se projevující) láska k Bohu je často taková; nadchneme se, ale nadšení nás leckdy brzy opustí, něco dobrého s nadšením začneme, ale často nevytrváme. Naše žitá víra tak není mnohdy nepodobná mráčku a rose, které se záhy rozplynou, anebo onomu semínku, co zapadne na okraj cesty, rychle sice vzroste, ale pak ji stejně rychle nějaké trní zadusí či žár slunce sežehne. I s tím našťástí Bůh ve své trpělivé milosrdné lásce počítá, a volá nás právě proto zpět.

«Protože chci lásku, a ne obět', poznání Boha chci víc než celopaly», protože Bohu nejmilejší obětí je právě naše obrácení.

Kéž by se tak dnešní úryvek z proroka Ozeáše stal jedním ze střípků, které nám k obrácení pomohou, které nás povzbudí v našem návratu, našem stále novém navracení se k Hospodinu, ať už se týká té či oné oblasti našeho života. Kéž nám jeho slova pomohou k ochotě se nechat uchvátit a přemoci Boží dobrotou. Vždyť ostatně proto se úryvky z proroka Ozeáše při mši svaté čtou...

«Celník se vrátil domů ospravedlněn, ne však farizeus» končí dnešní známé evangelijní podobenství. Dobře víme, že farizeova tragédie nespočívala v tom, že by si jen namlouval, že dodržuje Desatero, a přitom tomu tak nebylo; pravdivost jeho slov ani Pán Ježíš nezpochybňuje. Ale nejspíše spočívala v tom, že byl přespříliš přesvědčen, že už svým dodržováním přikázání má spásu jistou, že je pro svou spravedlnost někým víc, než jsou ostatní lidé, hříšníci. Jeho osobní spravedlnost se stala nejdůležitějším cílem jeho života, že se možná natolik zahleděl do své poctivosti, že zapomněl na vlastnosti ještě mnohem důležitější, na pokoru a na milosrdenství. Farizej z podobenství je tak vlastně ztělesněním toho, co bylo pro mnohé asi největší úskalím farizejského hnutí.

To přeci vzniklo v polovině 2. století př. Kr. jako skutečně obrodné hnutí, jako skutečně poctivá snaha o věrné dodržování Božího Zákona v každodenním životě, jako hnutí nabízející spásu všem, kdo tak učiní, kdo budou věrni Tóře (tomu měl napomoci i její rabínský výklad, Talmud). Proto také byli farizeové v době Ježíšově velmi ctěni v židovské společnosti, zejména v lidových vrstvách.

Silně negativní akcent pohledu na farizeje v evangeliu jejich spravedlnost a věrnost Zákonu v zásadě neneguje, ale poukazuje na velká úskalí: Na to, že spravedlnost farizeů se mohla stát a stala často jen formální a do sebe zahleděná, bez lásky, na obrovské nebezpečí farizejství, které plasticky předvedl farizej z evangelia; sebejistota některých farizeů se totiž stala příčinou nejen jejich pýchy a velké tvrdosti vůči hříšníkům, ale následně i neschopnosti přijmout samotného Ježíše jako Krista, jako (Božího) Mesiáše.

Toto farizejské nebezpečí se pochopitelně týká i nás, křesťanů. Zejména těch, kteří se snaží poctivě dodržovat Boží přikázání, snaží se být opravdu věrní ve své snaze v životě následovat Pána Ježíše, těch, kterým se s Boží pomocí třeba i podařilo, že se (zatím) možná ani žádného super velkého hříchu v životě snad nedopustili, naopak třeba i mnohokrát prokázali svou statečnost a věrnost. Nic z toho podobenství pochopitelně neneguje, to vše jsou chvályhodné vlastnosti. Jen snad připomíná, že právě tito (poctiví) křesťané by si také z (aspoň některých) hříšníků – z jejich veliké pokory, ne z jejich hříchu – měli vzít příklad. A zeptat se, jestli jim třeba také, jako farizeovi z evangelia, nechybí láska a milosrdenství.

Někdy tak možná není v posledku na škodu, když i jako (poctiví) křesťané v nějaké oblasti uklouzneme, zhřešíme. Tím nesmí být hřích jakkoli relativizován, zvláště pokud někomu jinému ublíží, způsobí mu škodu. Ale pokud by nás takový hřích dovedl k větší pokoře a milosrdenství, mohl by se – i navzdory své hříšnosti – aspoň trochu stát onou „šťastnou vinou“ (*felix culpa*), která nás pozhnaně srazí k pokoře a milosrdenství.

Ať už jsme farizeji či celníky, kéž se všichni bez rozdílu – i ve světle dnešního (a včerejšího) prvního čtení – spojíme v modlitbě: «Bože, buď milostiv mně hříšnému!». Abychom mohli od každého setkání s Pánem Ježíšem, z každé své návštěvy chrámu odcházet opravdu ospravedlněni jako ten celník. Vždyť právě k tomu nás vede i leckterá formulace modliteb mešní liturgie, zvláště té postní...